

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»
Кафедра цивільного процесу

ПРАКТИКА ЄСПЛ З ПИТАНЬ ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА

**МАТЕРІАЛИ
круглого столу**

*м. Одеса,
5 квітня 2016 року*

Одеса
«Юридична література»
2016

Стоянова Тетяна Анатоліївна,

*к. ю. н., доцент, доцент кафедри цивільного процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»*

**ПОРІВНЯЛЬНО-АНАЛІТИЧНИЙ ПОГЛЯД
НА ПРАВОВІ ЗАСАДИ ВИСЕЛЕННЯ НЕПОВНОЛІТНІХ
З ПОЗИЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА
ТА КОНВЕНЦІЯ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ
І ОСНОВОПОЛОЖНИХ СВОБОД У СУДОВІЙ ПРАКТИЦІ**

Як підкреслюється в «Узагальненні судової практики розгляду судами цивільних справ про визнання особи такою, що втратила право на користування житлом та виселення»: здійснення свого права на життя пов'язано з багатьма факторами, одним із важливіших з яких є наявність у неї житла. Сам юридичний зміст недоторканності житла не зводиться лише до неможливості незаконного проникнення у житло особи, його основний сенс — забезпечення стабільності відносин власності чи оренди, об'єктом яких є житло — будинок, квартира, кімната у гуртожитку тощо. Стабільність цих відносин забезпечується різноманітними цивільно-правовими засобами, зокрема чітким законодавчим закріпленням підстав примусового припинення права на житло» [1].

Конституція України у ст. 47 проголошує, що кожен має право на житло [2, ст. 141]. Відповідно до цього положення гарантується не тільки свобода його придбання, але й можливість його вільного користування, його недоторканість, недопущення примусового позбавлення, не інакше, як на підставі і за рішенням суду. Однак, як зазначено в ст. 13 ч. 3 Конституції України, власність не тільки дає свободу розпорядження, власність й зобов'язує: вона не повинна використовуватись на шкоду людині, суспільству. Тому право власності на житло охороняється правом лише настільки, наскільки його реалізація відповідає імперативним нормам закону.

Положення Конституції України продовжується в нормах Глави 23 Цивільного кодексу України, який встановлює, що громадянин, який став власником житла, має право розпоряджатися ним на свій розсуд [3, ст. 356].

В Постанові Пленуму «Про деякі питання, що виникли в практиці застосування судами Житлового кодексу України» від 12.04.1985 року № 2 зазначено, що гарантією здійснення конституційного права громадян на житло є своєчасний судовий розгляд [4, с. 115]. Тому, вбачається тісний зв'язок законодавчих підстав здійснення житлових

прав та забезпечення його існування завдяки судовому контролю його здійснення.

Також, слід дійти наступних висновків, що проаналізовані законодавчі підстави відповідають правовим позиціям Європейської конвенції з прав людини (далі — Конвенція), зокрема ст. 8 — кожен має право на повагу до свого приватного і сімейного життя, до свого житла і кореспонденції [5, с. 270].

Особливої уваги привертають до себе справи, пов'язані із виселенням неповнолітніх.

Стосовно правових позицій Європейської конвенції з прав людини (далі — Конвенція) та національного законодавства, то слід зазначити, що положення ст. 8 Конвенції розкриваються в наступних положеннях діючого законодавства. Так, ст. 8 Закону України «Про охорону дитинства» закріплює право кожної дитини на рівень життя, достатній для фізичного, інтелектуального, морального, культурного, духовного і соціального розвитку [6, ст. 142].

Згідно ст. 18 Закону на державу покладається обов'язок забезпечити дитині проживання в таких санітарно-гігієнічних та побутових умовах, що не завдають шкоди її фізичному та розумовому розвитку.

Також, встановлюється, що діти — члени сім'ї наймача або власника жилого приміщення мають право користуватися займаним приміщенням нарівні з власником або наймачем. Таке положення є суттєвою гарантією з одного боку забезпечення малолітніх та неповнолітніх житлом, з другого є заходом профілактики дитячої безпритульності. Відповідно до такого положення був прийнятий наступний закон України.

Так, згідно до ст. 12 Закону України «Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей» держава охороняє і захищає права та інтереси дітей під час вчинення правочинів щодо нерухомого майна [7, ст. 354].

Органи опіки та піклування зобов'язані здійснювати контроль за додержанням батьками або особами, які їх замінюють, майнових та житлових прав дітей при відчуженні жилих приміщень та купівлі нового житла.

Неприпустиме зменшення або обмеження прав та інтересів дітей під час вчинення будь-яких правочинів щодо жилих приміщень.

Для здійснення контролю за дотриманням батьками та особами, які їх замінюють, житлових прав і охоронюваних законом інтересів створені спеціальні органи — органи опіки та піклування.

Так, відповідно до закону для вчинення будь-яких правочинів щодо нерухомого майна, право власності на яке або право користування яким

мають діти, необхідний попередній дозвіл органів опіки та піклування. Таке положення є додатковою гарантією щодо дотримання прав неповнолітніх дітей при здійсненні правочинів щодо нерухомого майна.

Однак, непоодинокі випадки у судовій практиці, коли права дитини всупереч положенням діючого законодавства порушуються при їх розгляді. Наприклад, в справі № 520/14277/15-ц, суд ухвалив рішення про виселення неповнолітніх дітей, всупереч наявних в матеріалі обставин і доказів щодо відсутності іншого місця проживання для неповнолітніх.

Слід дійти висновку, що рішення про виселення малолітніх та неповнолітніх без надання іншого житла не просто суттєво порушують положення діючого національного законодавства, а не відповідають ст. 8 Конвенції.

Тому, слід дійти висновку про необхідність в зазначеній категорії справ закріпити обов'язковою умовою ухвалення рішення про виселення неповнолітніх відсутність порушення прав неповнолітніх, зокрема, наявність іншого аналогічного житла для проживання в ньому.

Л і т е р а т у р а

1. Узагальнення практики розгляду судами цивільних справ про визнання особи такою, що втратила право на користування житлом та виселення [Електронний ресурс] // Закон і бізнес. — Режим доступу: http://zib.com.ua/ua/print/35852uzagalnennya_praktiki_rozglyadu_sudami_civilnih_sprav_pro_vi.html.

2. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 30. — Ст. 141.

3. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 40. — Ст. 356.

4. Про деякі питання, що виникли в практиці застосування судами Житлового кодексу України: Постанова Пленуму ВСУ №2 від 12 квітня 1985 року : зб. постанов Пленуму Верховного Суду України в цивільних справах. — Х. : Одиссей, 2003.

5. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : Міжнар. док. від 04.11.1950 // Офіційний вісник України. — 1998. — 16 квіт. (№ 13). — С. 270.

6. Про охорону дитинства : Закон України від 26 квіт. 2001 р. // Відомості Верховної Ради. — 2001. — № 30. — Ст. 142.

7. Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей : Закон України від 2 черв. 2005 р. // Відомості Верховної Ради. — 2005. — № 26. — Ст. 354.